

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAMANGAN TO‘QIMACHILIK SANOATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

Naman to‘qimachilik sanoati
instituti rektori

Q.M. Xoliqov
2024 yil “___” avgust

**KASBIY MAHORAT VA
INJENERLIK ISHI YURITISH**

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	700 000	Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta’lim sohasi:	720 000	Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Ta’lim yo‘nalishi:	60721200	Yengil sanoat buyumlari konstruktsiyasini ishlash va texnologiyasi (to‘qima)

Namangan – 2024

Fan/modul kodi KMVIIYu2804		O'quv yili 2024-2025	Semestri 8	Kreditlar reyting	
Fan/modul turi tanlov fani		O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil tahlim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Kasbiv mahorat va inienerlik ish vuritish		60	60	120
2	1. Fanning mazmuni Ushbu fan to'qimachilik sanoatidagi yosh mutaxassislarga ish yuritish va me'yoriy hujjatlarni rasmiylashtirish bo'yicha malaka ko'nikmalarini hosil qilish masalalarini qamrab oladi. Fanning maqsadi - fan va texnika yangiliklarini to'quvchilik ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish, kasbiy ko'nikma va injenerlik ishini tashkil etish, to'qimachilik korxonalarida turli kasb egalarini ishi va vazifalari, malaka va ko'nikmalarini egallagan, kasbiy mahoratlarini to'liq egallagan maxsulot sifatini, ishlab chiqarish miqdorini taminlash hamda boshqarishni o'zlashtirgan, yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan. Fanning vazifasi – to'qimachilik korxonalarida turli kasblarning kasb yuriqnomalari bilan tanishtirish, to'qimachilik ishlab chiqarishda hodimlarning vazifalari va javobgarliklari bilan tanishtirich, zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini boshqarish uchun zaruriy ishlarni tashkil etishda kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish, korxonalarda mahsulot ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun injenerlik ishini yuritish qonun-qoudalarini, hujjatlar yuritish, ish ko'nikma va malakalarni egallashini taminlashdan iborat. Asosiy nazariy qism (mahruza mashg'ulotlari) 2. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. To'qimachilik korxonalarida injenerlik faoliyati va uni shakllantirish. O'zbekiston to'qimachilik sanoati mahsulotlari sifat ko'rsatkichlarini jahon talablariga moslash va unda o'z o'rnini mustahkamlash borasidagi vazifalar; Tarmoq strategiyasini aniqlovchi me'yoriy hujjatlar: To'qimachilik sanoatida yangi texnika va texnologiya. To'quv korxonalari faoliyatini tashkil etish. Ishlab chiqarish rejasi va ko'rsatkichlar tizimi. Korxonalarning ishlab chiqarish quvvati. Ishlab chiqarish rejasini resurslar bilan ta'minlanishi. 2- mavzu. To'quv korxonalarini boshqarish. To'quv texnologiyasining tayyorlash bosqichlari; To'quv korxonalari faoliyati tashkil etish. To'qimachilik korxonalarining turlari. To'qimachilik korxonalarini ma'muriy boshqarish. To'qimachilik korxonalarini texnik boshqarish. To'quv texnologiyasida innovatsiyalar. Korhonada hisobotlar yuritish. 3- mavzu. To'quv fabrikasida bosh injener xizmatini tashkil etish. Bosh injener xizmati amalga oshiradigan vazifalar. Bosh injener xizmati ma'sul xodimlari. Injener texnik xodimlarning lavozim vazifalari. Injener-texnik				

hodimlar kasb yuriqnomalari. Ishlab chiqarish rejasini tuzish. To'quv korxonalarida ta'minlash tizimi.

4-mavzu. To'quv fabrikasi ishchi-xodimlarining lavozim majburiyatlari.

Ishchi xodimlarning mehnat muhofazasi va xavfsizlik texnikasi minimum dasturi bo'yicha burchlari, javobgarliklari va huquqlari to'g'risida mehnat kodeksi talablari asosida ishlab chiqilgan kirish yo'riqnomasi, Ishchi xodimlar xuquqlari, ishchi xodimlar javobgarligi. Xodimlarga yo'riqnoma berish, o'qitish va ularning bilimlarini tekshirish ishlarini tashkil etish.

5-mavzu. To'quv fabrikasi direktorini ishini tashkil qilish va ularning ish hujjatlari.

Tsex boshliqlarining ishlab chiqarishda tutgan o'rni. Tsex boshliqlarining lavozim vazifalari, majburiyatlari va ish faoliyatidagi lavozim yuriqnomalari. Tsex boshliqlarining ish grafigi va moddiy javobgarligi. Tsex boshlig'i lavozimiga qo'yilgan talablar. Tsex boshlig'ining ish grafigi. Xodimlarni kunlik yuklamalarini olib borish jurnali. Kunlik ishlab chiqarilgan mahsulot unumdorligini qayd etib borish blankalari. Jamoa bilan ishlash tajribalari.

6-mavzu. Smena masterining ishlab chiqarishda asosiy kasbiy faoliyati va rasmiy hujjatlari.

Smena masterining ishlab chiqarishda tutgan o'rni. Smena masterining lavozim vazifalari va ish grafigi. Smena masterining moddiy javobgarligi. Smena masteri ish joyining tashkil etilishi. Smena masterining ishlab chiqarishdagi rasmiy hujjatlari va ularni yuritish tartibi. Smenani qabul qilish va topshirish kitobi.

7-mavzu. To'quv fabrikasida mahsulot ishlab chiqarish rejasini bajarilishini tashkil etish va tugallanmagan ishlab chiqarish miqdorini aniqlash.

Ishlab chiqarish rejasini bajarish bo'yicha olib boriladigan ishlari. Sifatni ta'minlash bo'yicha olib boriladigan ishlari. Xom ashyodan foydalanish bo'yicha olib boriladigan ishlari. Dastgohlarni ishchi parametrlarini ishlab chiqarish rejasini asosida sozlash. Tsexdagi qoldiq xom ashyo hisobini yuritish va aniqlash. To'quv tsexi oylik xom ashyo sarfi hisobini yuritish, ombordan tsexga xom ashyo va zarur mahsulotlarni qabul qilish va ularni hisobini yuritish. Oylik va yillik hisobot.

8-mavzu. Smena masterining texnologiya bo'yicha olib boradigan ishlari.

Dastgohlardan foydalanish nazorat kitobi. Dastgohlarni profilaktik ta'mirlash ishlarini qayd etish kitobi. Texnologik jihozlar va dastgohlarni ta'mirlashga topshirish va ta'mirlashdan oldingi va keyingi nosozliklar qaydnomasi. Xom ashyodan foydalanish bo'yicha olib borilgan ishlar.

9-mavzu. Smena masterining ishchilar mahoratini oshirish va mehnat muhofazasini ta'minlash borasida olib boradigan ishlari.

Xavfsizlik texnikasi qoidalari bo'yicha bajaradigan ishlari. Yosh hodimlarga kasbiy mahorat bo'yicha mashg'ulotlarni tashkil etish. Kasb mahoratlari oshirish usulari. Smena masterining ishchilarni mehnat muhofazasini ta'minlash bo'yicha olib boradigan kitobini yuritish tartibi. Mehnat muhofazasi bo'yicha yuriqnoma berish, ishchilarni qayd etish jurnalini yuritish tartibi.

10-mavzu. To'quv fabrikalarining usta yordamchilarini ish faoliyati.

Usta yordamchisining ishlab chiqarishda tutgan o'rni. Usta yordamchisining lavozim vazifalari. Usta yordamchisining ish grafigi. Usta yordamchisining lavozim

yuriqnomalari. Usta yordamchisining moddiy javobgarligi.

11-mavzu. To'quv fabrikalarida texnik nazoratni tashkil etish.

Tsexlarda texnik nazorat bolimi ishlarini tashkil etishdagi talablar. Korxonada tsexlarida texnik nazoratni tashkil etishdagi bajarilish lozim bo'lgan vazifalar. To'quv tsexlarida texnik nazorat ishlari majmui va texnik nazorat ishlariga oid ish hujjatlari. Texnik nazorat rejasi va bajarilishi.

12-mavzu. To'quv fabrikasida mahsulot sifatini nazorat tizimi.

To'quvchilik korxonasi ishlab chiqarish laboratoriyasi. Laboratoriyani boshqarish tizimi. Laboratoriyadagi johozlar va uskunalar. Nazorat o'tkazish rejasi. Sifatni belgilovchi meyoriy hujjatlar. Tsexlarda sifat nazorat bolimi ishlarini tashkil etishdagi talablar. Korxonada tsexlarida sifat nazoratni tashkil etishdagi bajarilish lozim bo'lgan vazifalar.

13-mavzu. To'quv fabrikasi tayyorlov bo'limida sifat va texnik nazorat.

Bo'limda sifat nazorat ishlarini tashkil etishdagi talablar. Nazoratni tashkil etishdagi bajarilish lozim bo'lgan vazifalar. Tsexlarda sifat nazorat ishlariga oid hujjatlar. Laboratoriya jihozlaridan foydalanish tartib qoidalari. Natijalarni tahlil qilish va sifatni boshqarish.

14-mavzu. To'quv fabrikasida mahsulot sifatini nazorat tizimi.

To'quv tsexlarida sifat nazoratini tashkil etishdagi talablar. Korxonada tsexlarida sifat nazoratni tashkil etishdagi bajarilish lozim bo'lgan vazifalar. To'quv tsexlarida sifat nazorat ishlariga oid hujjatlar. Laboratoriya jihozlaridan foydalanish tartib qoidalari.

15-mavzu. To'quv korxonasida mahsulotni qadoqlashni tashkil etish.

Mahsulotni qadoqlashdagi me'yorlar. To'quv korxonasida mahsulotni qadoqlashni tashkil etish. Mahsulotni qadoqlash usullari va vositalari. Qadoqlash ishlarini texnik meyorlari. Mahsulotni markirovkalash. Ombor ishlarini tashkil qilish.

3. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. To'quv korxonalari faoliyatini tashkil etish va ishchi-xodimlarining lavozim majburiyatlari.
2. To'quv fabrikasi boshlig'ining kasbiy faoliyati, vazifalari va ish hujjatlari.
3. Smena masterining ishlab chiqarishda asosiy kasbiy faoliyati, vazifalari va rasmiy hujjatlari.
4. Korxonada tayyorlov sexlarida texnik nazoratni tashkil etish.
5. Korxonada mahsulot sifatini nazorat tizimi.
6. Qayta o'rash mashinasi operatori faoliyatini tashkil etish.
7. Tandalash mashinalari operatori faoliyatini tashkil etish.
8. Ohorlash mashinasi operatori faoliyatini tashkil etish.
9. To'quv dastgohi operatori faoliyatini tashkil etish.
10. Toqimani saralash mashinasi operatori faoliyatini tashkil etish.
11. Sifat laboratoriyasining nazarot o'lchash asboblari.
12. To'qimachilik iplarini va ularning xususiyatlarini aniqlash.
13. To'qimalarni sifati va ularning xususiyatlarini aniqlash.

14. To'quv dastgohoni yangi toqima to'qishga tayyorlash.
15. To'quv korxonasida mahsulotni qadoqdlashni tashkil etish.

Amaliy mashg'ulot ko'lam va mavzulari o'quv dasturi asosida belgilanib, har bir mavzu bo'yicha savollar va tavsiya qilingan adabiyotlar ro'yxati bilan uslubiy ko'rsatma shaklida beriladi. Ushbu fan bo'yicha amaliy mashg'ulotlarda talabalar tavsiya qilingan mavzu bo'yicha amaliy ko'nikmalarni o'zlashtiradi.

V. Mustaqil tahlim va mustaqil ishlar

Mustaqil tahlim uchun tavsiya etiladigan mavzular.

-“O'zbekto'qimachisanoat” tarkibidagi to'qimachilik korxonalarida injenerlik ishlarini yuritilishi.

-“O'zbekto'qimachisanoat” tarkibidagi to'qimachilik korxonalaridagi mutaxassislarning lavozim vazifalari.

-Xususiy, xorijiy va qo'shma korxonalarida mutaxassislarga qo'yilgan talablar

-To'quv korxonalaridagi mutaxassislarning lavozim vazifalari.

-Ish yuritish hujjatlarining turlari.

-Respublikamizda mavjud to'quv korxonalarida kasbiy mahorat va injenerlik ishlarini tashkil etilganligi.

O'zbekiston to'qimachilik korxonalarida o'rnatilgan laboratoriya asbob-uskunalar

-Picanol, Toyoda, Vamatex, Dorniyer, Itema, Sudakoma va boshqa xorijiy firmalarning to'quv dastgohlarini o'rganish

-Kimyoviy tola va iplarini xossalarini aniqlash.

-Pishirilgan iplari xossalarini aniqlash.

-Jihozlarda ishchi azolar tezligini va geometrik o'lchamlarini o'lchovchi o'lchov vositalari.

Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi - o'qituvchining rahbarligi va nazoratida muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish.

Talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

-fanning ayrim mavzularini o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish, o'quv manbalari bilan ishlash;

-amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash;

-amaliy mazmundagi nostandart masalalarni yechish va ijodiy ishlash;

-uy vazifalarini bajarish va h.k..

3

4. Tahlim natijalari/Kasbiy kompetentsiyalar:

Talabalar bilishi kerak:

-to'qimachilik korxonasi va uning bo'linmalarini ishini tashkil etish, boshqarish, bo'lim texnologiy faoliyati, texnologik jarayonlarni ishlab chiqish, sifatni boshqarish to'g'risida *tasavvurga ega bo'lish*;

-ishlab chiqarish jarayonlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish jarayonlari va resurslarini rejalashtirish, ishlab chiqarish jarayonlari monitoringni va sifatini baholash usullari va mexanizmlarini ishlab chiqishni *bilishi va ulardan foydalana olishi*;

-atrof-muhitni muhofaza qilish va mehnat xavfsizligi talablariga mos kelishi borasida ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish, tarbiyaviy ishlarni tashkil

	etish, ularni amalga oshirish, muammolarni ijobiy hal etish uchun umuminsoniy qadryatlarni va tashkilotchilik qobiliyatlarni chuqur egallash, ishlab chiqarish korxonasida ish yuritish hujjatlarini yurita olish <i>ko'nikmalarga ega bo'lish i kerak.</i> -to'qimachilik korxonalarida dastgohlarini ishlata olish, tarbiyaviy ishlarni tashkil etish va boshqarish, korxonada ishchi xodimlarni ishlarni boshqarish va tashkilashtirish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak.</i>
4	5. Tahlim texnologiyalari va metodlari –mahruzalar; –amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari; –interfaol keys-stadilar; –kichik guruhlarda ishlash; –taqdimotlar qilish; –jamoa bo'lib ishlash; –vidiyo materiallar tayyorlash; –individual loyihalar. –virtual reallik; –gamifikatsiya; –mobil platforma; –courselab; –java script; –autoplay.
5	6. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarini to'liq o'zlashtirish, fan yuzasidan mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan refaratlar tayyorlash va uni taqdimot qilish.
6	Asosiy adabiyotlar. 1. Siddiqov P.S. To'qimachilik mahsulotlari texnologiyasi va jihozlari. Darslik-T.: Fan va texnologiya. 2013 . - 283 b. 2. Baymurotov B.X., Daminov A.D. Iplami to'quvchilikka tayyorlash. "Niso Poligraf" nashryoti. Toshkent. 2017 y. 120 bet. 3. Baymurotov B.X., Daminov A.D. To'quvchilik texnologiyasi "Fan va texnologiya" nashryoti Toshkent. 2016 y. 316 bet. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. Ефремов Р.Д. и др. Современная технология бесчелночного ткачества. Киев. 1984. 2. В.А.Гордеев, П.В.Волков. «Ткачество» Москва «Л и ПП» 1984. 3. Ормирод.А. Современное пригготовительное и ткацкое оборудование М. 1987. 4. S. Adanur. Handbook of weaving. Auburn I'niversity. . USA .2000. 440 pp. 5. Olimboev E.SH. va boshqalar. "To'quvchilik maxsus texnologiyasi va jixozlari" Darslik - T: "Ilm ziyo". 2007. - 225b. 6. S. Adanur. Handbook of veaving. Edited by, Department of Textile En gineering, Auburn University, USA, 2001, 440 pages.

	7. Giovanni Sastelli, Salvatore Maietta, Giuseppe Sigrisi, Ivo Matteo Slaviero. Referense books of textile technology: Veaving. 2000. Italy. 93 pages. 8. Weaving 11. Shnttleless Looms. Coordinators: Prof. P.A. Khatwani. Prof.A.K.Gupta. INDIA. 1999. Axborat manbalari: http://ziyonet.uz http://title.uz http://www.textileclub.ru www.modnava.ru www.uzts.uz
7	Fanning o'quv dasturi Namangan to'qimachilik sanoati instituti Kengashining 2023 yil " " " " -sonli bayonnomasi bilan maqullangan.
8	Fan/modul uchun mashullar: D.G.Aliyeva -NamTSI, "To'qimachilik sanoati mahsulotlari texnologiyasi" kafedrasi dotsenti, texnika fanlari nomzodi. A.S.Dolimov -NamTSI, "To'qimachilik sanoati mahsulotlari texnologiyasi" kafedrasi dotsenti, katta o'qituvchisi.
9	Taqrizchilar: X.Parpiyev -NamTSI, "To'qimachilik sanoati mahsulotlari texnologiyasi" kafedrasi dotsenti, texnika fanlari nomzodi. B.Bannoyev- "Home Textile NT" MCHJ tayyorlov bo'limi boshlig'i.